

VIERA KLUBERTO VÁ

EVANJELIZÁ CIA L'UDÍ
NA OKRAJI SPOLOČNOSTI

odborná licenciátna publikácia

VYDALO MEA2000 o. z.

© Všetky autorské práva sú vyhradené.

ISBN 978-80-560-0265-0

VIERA KLUBERTOVÁ

**EVANJELIZÁCIA ĽUDÍ
NA OKRAJI SPOLOČNOSTI**

odborná licenciátna publikácia

Grafická a technická spolupráca: Špacír Stanislav, Michal Ličko

Edícia: MEA 2000 o. z. - Mladá Éra Autorov nového tisícročia

Rok vydania: 2014

© Autorské práva vyhradené

ISBN 978-80-560-0268-1

OBSAH

PREDSLOV.....	4
Úvod	5
1. Jednotlivec a spoločnosť	10
1.1 Rodina, jej štruktúra, úlohy.....	17
kresťanskej rodiny, funkcie	17
1.1.1 Štruktúra rodiny	20
1.1.2 Úlohy kresťanskej rodiny	25
1.1.3 Funkcie rodiny	30
1.2 Ľudská osoba – jej autonómia a	36
theonómia	36
1.2.1 Autonómia a theonómia osoby	40
1.2.2 Dôstojnosť ľudskej osoby	47
1.3 Malé sociálne skupiny ako súčasť	50
spoločnosti	50
2. Ľudia žijúci na okraji	62
spoločnosti a ich evanjelizácia	62
2.1 Delikventi	62
2.2 Drogová závislosť a jej príčiny.....	76
2.2.1 Znaký a prevencia drogovej závislosti.....	87
2.3 Prostitútky.....	98
2.3.1 Formy a typy prostitúcie	105
2.3.2 Príčiny prostitúcie.....	114
2.3.3 Dôsledky prostitúcie a prevencia	121
2.4 Bezdomovci	129
2.4.1 Príčiny bezdomovectva a možnosti	137
práce s touto skupinou	137
2.5 Potreba evanjelizácie ľudí žijúcich	154
na okraji spoločnosti	154
2.5.1 Evanjelizácia a jej formy	165

3. Postoj Cirkvi k skupinám	189
žijúcim na okraji spoločnosti	189
3.1 Žena v dokumentoch magistéria	204
3.1.1 Cirkev v SR a jej postoj k ľuďom.....	210
žijúcim na okraji spoločnosti	210
3.2 Príkaz pomáhať v Starom zákone	214
3.3 Príkaz pomáhať v Novom zákone.....	238
3.4 Balzam pre telo	256
3.4.1 Opora zo strany vlastnej rodiny	266
3.4.2 Sociálna práca na ulici	272
3.4.3 Charita	300
3.5 Balzam pre dušu – Spoločenstvo	305
3.5.1 Vyjadrenie spoluúčasti alebo	318
aktivity v službe oslobodenia človeka	318
3.5.2 Prieskum analyzujúci postoj	327
spoločnosti ohľadom väzňov a delikventov	327
Záver	335
Zoznam použitej literatúry	337

PREDSLOV

Táto kniha sa snaží poukázať na potrebu evanjelizovať aj také skupiny ako sú delikventi, drogový závislí, či prostitútky. Títo ľudia sú mnohokrát považovaní za odpad a spodinu spoločnosti, preto sú často odsúvaní na jej okraj, čím sa potláča ich ľudská dôstojnosť. Tým sa len potvrdzuje to, že aj vo vyspelejšej spoločnosti sa ľudia delia na triedy a kasty. Je to však len ľudské meradlo, pretože pred Bohom sme si všetci rovní. Ten, kto ctí a uznáva kresťanské zásady by mal v každom človeku vidieť Krista a predovšetkým pamätať na to, že aj v jeho živote môže nastať obrat a on sám sa môže ocitnúť v rovnakej situácii, ako ľudia žijúci na okraji spoločnosti. Preto je snahou tejto práce aspoň z časti poukázať na to, že aj napriek predsudkom spoločnosti, či zatvrdilosti zo strany samotných príslušníkov týchto skupín, môžu byť aj oni tak hlboko zasiahnutí evanjeliom, že to môže viesť k zmene ich života a naplneniu túžby po tom, aby ich niekto mal rád, ktorá je hlboko v ich vnútri.

Kľúčové slová:

Spoločnosť. Evanjelizácia. Delikventi. Drogovo závislí. Prostitútky. Starý zákon.

Nový zákon. Spoločenstvo.

Úvod

Je všeobecne známe, že čím viac je spoločnosť vyspelejšia, tým viac sa musí pasovať s javmi a ukazovateľmi, ktoré sú mimoriadne komplikované. Spoločnosť je totiž zložená nielen z jednotlivcov, ktorí žijú v usporiadanom prostredí a žije sa im dobre, ale aj z ľudí, ktorí sa buď vlastným, alebo cudzím pričinením stali vyhnancami spoločnosti. Práve preto, že je postoj voči nim väčšinou pohrdavý a macošský, uzatvárajú sa títo ľudia do seba a snažia sa svoje problémy riešiť po svojom. Neraz sa im ako riešenie vidí jedine život na ulici, kde sa môžu stretnúť s „kamarátmi“, ktorých stretol podobný osud, a ktorí jediní im „rozumejú“. Preto je potrebné zaoberať sa aj touto problematikou dnes oveľa viac, ako predtým a nezatvárať pred ňou oči, pretože je viditeľné, že v dnešnej dobe je oveľa viac ľudí žijúcich na okraji spoločnosti, ako kedysi. V čom to vlastne je, že v súčasnosti je toľko delikventov, drogovovo závislých, prostitútok, bezdomovcov, či chudobných?

Prečo sa v oveľa väčšej miere ocitá dnes nejaký človek na okraji spoločnosti, ako tomu bolo kedysi? Mnohí z nás sa nad tým možno ani nepozastavia, ale tieto otázky sú na vážne zamyslenie.

Nedávno som videla jeden film. Jeho názov bol: „Sväté srdce“ a hlavnou hrdinkou bola mladá žena, ktorá vo svojom živote zakúsila Boží dotyk. Z toho dôvodu sa rozhodla, že všetko, čo má, všetok svoj majetok rozdá chudobným, bezdomovcom, prostitútkam, slovom všetkým, ktorí to potrebovali a boli v núdzi. Samozrejme, že s tým nesúhlasila jej teta, ktorá si myslela, že zošalela rovnako, ako jej matka a aj jej to prišla povedať. Mladú ženu však jej vyhrážky nijako nezastrašili a tvrdohlavo si stála za svojom. V jej dobročinnosti ju podporoval aj jeden mladý kňaz, ktorý o všetkom informoval svojho biskupa, s ktorým sa mala tá žena na konci filmu stretnúť. Keď už prišli k biskupskému sídlu a vystúpili z auta mladá žena hovorí:

„To predsa nejde, nemôžete uväzniť Krista a jeho odkaz do budov a uzatvorených miestností, mali by o ňom vedieť všetci a zvlášť tí chudobní.“

Vtedy ju mladý kňaz vzal späť do auta a zobral ju k tým najúbohejším z úbohých a povedal jej:

„Myslíte, že mňa to nemrzí? Každý deň sa stretávam s ľudskou biedou a trápi ma moja nemohúcnosť. Moja nemohúcnosť dostatočne pomôcť týmto ľuďom. Ani vy nemôžete spasiť všetkých, pretože na to je potrebná zmena postoja v srdciach ľudí a zmena inštitucionálna.“

Prečo som tu rozoberala tento film? Pretože hovorí dosť k podstate toho, o čom pojednáva aj táto práca. Konkrétne, že má zmysel pracovať aj s ľuďmi žijúcimi na okraji spoločnosti. Má zmysel evanjelizovať ich a prinášať im živého Krista a hlavne milovať ich aj napriek tomu, že urobili chybu a neznižovať ich preto pod ľudskú úroveň.

Inými slovami: - *Milovať hriešnika a nenávidieť hriech, pretože nie všetci sme krásni, dobrí, pekní, ale je potrebné pracovať aj s ľudskými troskami a svojou spoluúčasťou im prinášať iskru nádeje do ich životov. To je práve hlavná myšlienka celej tejto práce, aby sa svetlo prinášalo tam, kde je to potrebné, kde už ľudia ani nedúfajú, že sa môže niečo zmeniť.*

Práca je rozdelená na tri kapitoly.

-V prvej je rozobraný vzťah jednotlivca a spoločnosti. Sú tu spomenuté pojmy ako dôstojnosť človeka, či ľudská osoba.

Osobitná podkapitola je venovaná rodine a to preto, lebo rodina sa následne v tretej kapitole uvádza ako jeden z prostriedkov, ktorý môže jedincovi na okraji spoločnosti pomôcť dostať sa z tejto neutešenej situácie.

-V druhej kapitole sú charakterizované malé sociálne skupiny a v osobitných podkapitolách je vysvetlené, kto je delikvent, drogový závislý, prostitútka, bezdomovec, či emocionálne narušený jedinec. Na konci druhej kapitoly je podkapitola venujúca sa otázke evanjelizácie týchto skupín, či je to potrebné, alebo nie.

-Tretia kapitola sa zaoberá postojom Cirkvi k týmto skupinám. Konkrétne, ako to bolo v Starom i Novom zákone až sa postupne prechádza k inštitúciám, ktoré môžu týmto ľuďom pomôcť telesným spôsobom ako: rodina, streetwork, či charita i duchovným spôsobom: spoločenstvo, či vyjadrenie spoluúčasti. Samozrejme v tejto kapitole sú spomenuté aj vyjadrenia Cirkvi k skupinám žijúcim na okraji spoločnosti.

Či už encykliky, dokumenty, alebo aj pastoračný plán, ktorý je aktuálny v týchto rokoch na Slovensku. V závere tretej kapitoly je taká komparatívna analýza ohľadom jednej skupiny žijúcej na okraji spoločnosti, kde som si pomohla zdrojom od iného autora a využila štatistické údaje a grafy za posledné tri roky, aby som takýmto spôsobom vyjadrila, aký je postoj spoločnosti k týmto ľuďom. Vo väčšej miere som však využívala analyticko-syntaktickú metódu, pričom som používala dostupnú literatúru ako sú knihy, encykliky, slovníky i zdroje informácií, predovšetkým internet.

1. Jednotlivec a spoločnosť

Spoločnosť je v širokom zmysle každá forma trvalého spojenia ľudí, ktorí sa usilujú uskutočniť spoločne nejakú hodnotu (cieľ). Spoločnosť je nadindividuálna skutočnosť. Napriek tomu má však jednotlivec žijúci v spoločnosti vlastné bytie, nezávislé na nej. Preto je pre každú spoločnosť rozhodujúce jednotlivé dobro členov spoločnosti. Spoločnosť nemá žiadnu vlastnú skutočnosť, odlúčenú od jej individuálnych členov. Od jednotlivcov, ktorí tvoria spoločnosť, nezískava spoločnosť vlastné oddelené nezávislé bytie, nikdy nie je účelom sama pre seba, ale má svoj zmysel len vo vzťahu k svojim členom a k ich dobru. Prednosť spoločnosti spočíva jedine v tom, že bez sociálnej väzby členovia spoločnosti nemôžu sami jestvovať. Ako individuálna skutočnosť vzniká spoločnosť len skrze osoby, ktoré ju tvoria. Nemá žiadne vlastné substanciálne bytie, ale konštituuje sa ako vzájomný vzťah členov.¹

¹ Porov. WEILER, R.: *Úvod do katolíckej sociálnej náuky*. Nitra : Nadácia Pátra Jozefa Opralu, SJ, 1995, s. 26-27.

Vizitka spoločnosti je teda vizitkou jednotlivcov, ktorí v nej žijú. Ak sa im žije dobre, aj spoločnosť je prosperujúca, ak sa im žije ťažko, niet sa čo diviť, že s takouto spoločnosťou to postupom času ide dole vodou až napokon zanikne, ako to už bolo v histórii neraz potvrdené. Akokoľvek sa teda na to pozrieme, jedinec a spoločnosť sú vzájomne prepojení a závislí jeden od druhého.

Ak by sme chceli charakterizovať spoločenský charakter jednotlivca je potrebné v prvom rade zdôrazniť jeho odkázanosť na iných a na spoločnosť v telesno-materiálnej, duchovno-kultúrnej a mravnej oblasti. Nijaký iný živý tvor nie je v prvých mesiacoch a rokoch života tak odkázaný na iných ako človek. Spoločenská prirodzenosť človeka vo svojej hĺbke nespočíva utilitaristicky vo vonkajšej odkázanosti na iných, ale metafyzicky v podstate človeka, čo nie je znakom chudoby, ale bohatstva. Stvorené bytie, ktoré pochádza z darujúcej dobroty Boha, sa pokúša mnohorakým spôsobom prezentovať dobrotu a veľkosť Stvoriteľa. Každé bytie, aj neduchovné, je preto v metafyzickom zmysle „otvorené voči deleniu sa s iným“.

Každé personálne bytie smeruje teda k odovzdanosti a účasti. Preto je personálne bytie podstatne usmernené na Ty a spoločnosť. Cieľom je vzájomné darovanie a prijímanie účasti na personálnych hodnotách.² Spoločnosť vychádza z vnútra človeka a prejavuje sa i v jeho vonkajšom jednaní. Vnútorný princíp ľudských činov nemôže byť len pudový, pretože sily človeka, ktorými je pudovo priťahovaný k spoločenstvu – pohlavný pud, napodobňovací pud, pud odplaty, bojovnosti, hravosti atď. – nepostačujú na vytvorenie trvalých spoločenských väzieb a inštitúcií, aj keď majú svoj význam v spojení s duchovnými silami. Ani číre dišputovanie a kritizovanie sa nespája s trvalosťou. Spoločensky produktívne pôsobia predovšetkým dve duchovné sily: *pripravenosť na nasledovanie a láska.*

Pripravenosť na nasledovanie, nie je únikom do toho, že iný za mňa preberá zodpovednosť, ale je osobným rozhodnutím. Predpokladá spojenie v zmýšľaní a často sa spája s láskou. Nejde tu o takú „lásku“, ktorá iného človeka egoisticky

² Porov. HOFFNER, J.: *Kresťanská náuka o spoločnosti*. Trnava : Dobrá kniha, 2007, s. 20.

zneužíva a zaobchádza s ním ako s tovarom, ale o lásku ako hodnotový postoj, ktorá sa realizuje v pripravenosti obetovať sa za bližneho a za spoločenstvo. Skrze vzájomné duchovné spojenie sú ľudia schopní pestovať sociálne čnosti a budovať oblasti kultúry, ktoré jednotlivec sám od seba nemôže vytvoriť.³

Človek je jednak jednotlivcom, indivíduom a ako taký je príslušníkom určitého sociálneho celku. Zároveň však je osobou alebo osobnosťou a ako taký nie je závislý ani na spoločnosti, ani na prírode. Ako jednotlivec má človek slúžiť spoločnosti. Ako rozumová bytosť je sám sebe cieľom, na spoločnosti nezávislým a podriadeným jedine Bohu.

V chápaní vzťahu jednotlivca a spoločnosti sa musíme vyhnúť dvom krajnostiam: - *individualizmu a kolektivismu*.

Individualizmus príliš zdôrazňuje a presadzuje práva jednotlivca bez ohľadu na celok. Krajní individualisti neuznávajú, že by boli nejako zviazaní celku. Od celku

³ Porov. HOFFNER, J.: *Kresťanská náuka o spoločnosti*. Trnava : Dobrá kniha, 2007, s. 21-22.

prijímajú, ale sami nič neprinášajú. Berú spoločnosť len ako priestor pre individuálne uplatnenie sa človeka.

Kolektivismus príliš zdôrazňuje, že všetko, čím človek je a čo má je iba produktom spoločnosti. Jedinec má zmysel iba ako súčasť spoločnosti. Dobro jednotlivca je vec vedľajšia, rozhodujúci význam má prospech celku. Kolektivismus má opodstatnenie do tej miery, pokiaľ zdôrazňuje závislosť človeka na spoločnosti, je však chybný v úplnom popieraní významu a hodnoty ľudskej osobnosti. Naproti tomu individualizmus je správny v zdôraznení významu jednotlivca a ľudskej osobnosti, avšak pôsobí upjato v úplnom popieraní sociálneho celku. Človek nežije a nejedná iba izolovane, ale takisto aj v kolektíve.⁴ V subjektívnej podstate je rozhodujúcim a určujúcim činiteľom sociálneho a kultúrneho diania človek. Čím viac sú osobne vyspelejší príslušníci spoločnosti, tým je vyspelejšia i spoločnosť. Normatívne možno vymedziť vzťah človeka a spoločnosti na základe rozlíšenia medzi indivídoum a osobou.

⁴ Porov. BAHOUNEK, T.: *Kresťanská sociológia*. Olomouc : MCM, 1997, s. 9-10.

Každý jednotlivec sa má k spoločnosti ako časť k celku, a preto je jej podriadený. Je členom spoločnosti ako jej časť a potrebuje nátlak sociálneho života, aby bol podporený vo svojom úplnom rozvoji. Človek je časť spoločnosti ako väčšieho celku, ale nie podľa svojej subjektívnej duchovnej podstaty. Ohnisko jeho osobnostného života ho povznáša nad okolitú realitu, nad ostatnú spoločnosť, ktorú pre tento život potrebuje len ako prípadnú podmienku. Spoločenské zameranie človeka je dané prirodzene i nadprirodzene. Ľudská osobnosť znamená povolanie človeka „k spoločenstvu s Bohom“. Je Kristom vykúpený a krstom začína byť účastný „nového stvorenia“ a „božskej prirodzenosti“.⁵ Základ spoločenskosti človeka by sme mohli hľadať v jeho personalite, ktorá tvorí predpoklad sociálnej opodstatnenosti človeka.

Personalita človeka poukazuje na jeho originálnosť, to že pred ním ani po ňom už nebude nijakého človeka, ktorý by mu bol podobný alebo presne taký istý ako on.

⁵ Porov. BAHOUNEK, T.: *Kresťanská sociológia*. Olomouc : MCM, 1997, s. 10-11.

Človek svojím personálnym zameraním je schopný byť účastný na živote s Bohom i s ostatnými ľuďmi, pretože prostredníctvom personality koná slobodne a samostatne, je nositeľom myslenia, konania a pasivity. No na druhej strane si uvedomuje svoju zodpovednosť voči iným i Bohu a preto sa snaží, čo najlepšie konať podľa svojho vedomia a svedomia. Jednotlivec a spoločnosť ako sme videli sú prepojení akýmsi symbiotickým vzťahom vzájomnej závislosti. Teraz by sme sa na chvíľu pozastavili pri inštitúcii, ktorá je často označovaná ako základná bunka spoločnosti, a z ktorej, či je už úplná alebo neúplná, pochádza každý jednotlivec. Určite ste sa dovtípili, že reč bude o rodine.

1.1 Rodina, jej štruktúra, úlohy kresťanskej rodiny, funkcie

Rodina je prirodzené, stále sa vyvíjajúce životné spoločenstvo rodičov a ich detí. Vyrastá z manželstva, ktoré bolo od Boha požehnané plodnosťou. Zatiaľ čo manželstvo je sviatosť, rodina ňou nie je. Rodina je malá prirodzená spoločenská skupina, v ktorej hrajú hlavnú úlohu rola matky a otca. Je to celok – relatívne trvalý, podliehajúci dynamickým premenám súvisiacich hlavne s priebehom života jednotlivcov, ktorí ju tvoria. Opiera sa o vžitú spoločenskú tradíciu a vytvára svoje vlastné tradície.⁶ Rodina poskytuje dieťaťu samozrejým spôsobom existenčné zabezpečenie a bezpečnosť, chráni ho pred strachom a ponúka mu priestor, aby mohlo vyrastať bezstarostne. V rodine prebieha najintenzívnejšie a najužšie ľudské spolužitie.

⁶ Porov. GÁBOROVÁ, E. – GÁBOROVÁ, Z.: *Človek v sociálnom kontexte*. Prešov : LANA, 2006, s. 109.

Dva základné druhy väzieb, ktoré sa tu utvárajú, to je väzba medzi manželmi a väzba medzi rodičmi a deťmi, sú v našej kultúre najpevnejšie a najprirodzenejšie. Rodina funguje ako spoločenská inštitúcia, ktorá poskytuje deťom nielen hmotnú, ale najmä citovú a morálnu istotu. Je prvotnou inštitúciou, v ktorej prebieha proces socializácie a výchovy dieťaťa. V oblasti uspokojovania citových potrieb dieťaťa je rodina nenahradiiteľná. Rodina vplýva na deti buď priamo tým, že ich rodičia alebo starší súrodenci v súvislosti s opaterou a starostlivosťou o telesný a mravný vývin cieľavedome a sústavne vychovávajú, alebo nepriamo tým, že formuje okolo nich spoločenské prostredie v ktorom sa celková konkrétna atmosféra odráža na psychike dieťaťa. Atmosféra rodinného prostredia je daná vzájomnými vzťahmi medzi rodičmi a ostatnými členmi rodiny. Dieťa sa formuje podľa rodinných vzťahov, podľa rodinného prostredia, v ktorom vyrastá. To, čo dieťa v rodine vidí, to aj napodobňuje. Dospelí, najmä rodičia sú preň vzorom v akomkoľvek konaní. Pre dieťa je dôležité, ako sa správajú k sebe, k svojim deťom, k svojim rodičom, príbuzným, známym, akú majú kultúru.

Okrem vplyvu rodičov a súrodencov nemalú úlohu v rodinnom prostredí zohrávajú aj starí rodičia, príbuzní a známi. Pôsobivosť týchto vplyvov je zvýraznená najmä citovou väzbou dieťaťa k blízkym osobám. Rodinné prostredie je základným formujúcim činiteľom. Starostlivosť rodičov o dieťa, prejavy lásky k nemu, sú nevyhnutnou podmienkou jeho zdravého vývinu. Pozitívny príklad zo života rodičov je určite tým najpôsobivejším kladným činiteľom, ktorý formuje osobnosť dieťaťa.⁷

⁷ Porov. GÁBOROVÁ, E. – GÁBOROVÁ, Z.: *Človek v sociálnom kontexte*. Prešov : LANA, 2006, s. 111.